

YAPIM HİZMETLERİ

M. Emin ÖZGER

Elektrik Mühendisi

e-posta: emin.ozger@emo.org.tr

Anahtar Sözcükler: Serbest Müşavir Mühendis (SMM), Kuvvetli Akım, Elektrik İç Tesisat, Yapı Denetim

ÖZET

Yaşamlarını SMM elektrik mühendisi olarak sürdüren meslektaşlarımızın önemli bir kısmı, elektrik tesislerinin yapımını kendilerine uğraş alanı olarak seçmişlerdir. Bu meslektaşlarımızın bir kısmı kuvvetli akım tesisleri yönetmeliğine ve elektrik dağıtım tesisleri teknik şartnamelerine göre yapılan tesisleri, bir kısmı ise elektrik iç tesisler yönetmeliğine göre yapılan tesislerin taahhüt hizmetlerini yerine getirmektedirler.

1) GİRİŞ

Genel olarak yapım hizmetleri, tüm meslek disiplinlerinde mühendislerin ve örgütlerinin müdahale edemedikleri sermaye sahiplerinin etkisinin fazla hissedildiği, çok az denetlenebilen alanlardır. Yapım sürecinde yer alan meslek disiplinlerinde, proje, benzeri hizmetleri üreten mühendis, mimarlardan eğitim aldıkları halde, bu işleri yapabileceklerini gösteren birçok belge istenilmektedir. Ancak, adı, yüklenici veya müteahhit olarak anılan yapımcılardan, ilgili kuruluşlar, kendi alanlarındaki işleri yapabilecek eğitimlerinin, teknik bilgilerinin ve donanımlarının olduklarını gösteren çok az belge istemekte veya hiçbir belge istememektedirler. Bu nedenle, bu alan, niteliksiz kişi veya firmaların güdümünde parası olanların her şeyi yapabildiği bir alan haline gelmiştir. Bu alanda, etkin bir belgelendirme sistemine geçilmediği sürece depremlerden sonra birçok can ve mal kaybının yaşanacağı kaçınılmaz olduğu gibi, yapım hizmetleri sırasında da yaşanacak üzüntü verici kazalara, çok rastlayacağımız açıktır. Bu bildiri de, kendi alanımız olan

elektrik tesislerinin yapımı ile ilgili mevzuat ve uygulamalar incelenecektir. Devlet ihale kanununa göre yapılan işler, ayrıca incelenmek üzere, bu bildirinin kapsamının dışında tutulmuştur.

2) YASAL, YÖNETMELİKSEL DURUM

Yaşamlarını SMM Elektrik mühendisi olarak sürdüren meslektaşlarımızın bir kısmı, elektrik tesislerinin yapımını kendilerine uğraş alanı olarak seçmişlerdir. Elektrik tesisi işlerini, yapı içi iç tesisat işleri ve bunlar dışında kalan kuvvetli akım elektrik tesisi işleri olarak iki grup da toplamak mümkündür. Buradan hareketle, elektrik tesislerinin yapımı ile ilgili yürürlükteki yasal yönetmeliksel mevzuatı da iki grup da toplayarak inceleyebiliriz.

a) Kuvvetli Akım Tesisleri ile İlgili Yasal Yönetmeliksel Durum:

Kuvvetli akımı ilgilendiren tesislerin yapımını düzenleyen yönetmelik, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yayımlanan ve son değişiklikle, 30.11.2000 tarih 24246 sayılı resmi gazetede tekrar yayımlanarak yürürlüğe giren elektrik kuvvetli akım tesisleri yönetmeliğidir. Kuvvetli akım tesisleri yönetmeliği, 1 kV ve üzeri tesislerin yapımını kapsamaktadır. Kuvvetli akım tesislerinin yapımını düzenleyen elektrik dağıtım tesisleri genel teknik şartnamesi ise enerji ve tabii kaynaklar bakanlığının 20.3.1979 tarih ve 162/620-3450 sayılı yazılılarıyla onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu şartname, 35 kV'a kadar elektrik tesislerinin yapımını kapsamaktadır. Yürürlükteki yasal ve yönetmeliksel durum incelendiğinde kuvvetli

akım tesislerinin projelendirilmesinin ve yapımının sadece elektrik mühendislerinin yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

b) Elektrik iç tesisatları ile ilgili yasal yönetmeliksel durum:

Elektrik iç tesisatlarının yapımı,yapanların görev ve sorumlulukları, 3194 sayılı imar yasası, 4708 sayılı yapı denetim yasasında, birçok değişikliğe uğrayarak en son, 08.12.2000 tarih ve 24254 sayılı resmi gazetede yayımlanan, elektrik iç tesisler yönetmeliği, 11.11.1989 tarih ve 20339 sayılı resmi gazetede yayımlanan, elektrik ile ilgili fen adamlarının görev ve sorumlulukları hakkındaki yönetmeliklerde tariflenmiştir. Elektrik iç tesislerinin yapımı ise bayındırlık ve iskan bakanlığı tarafından hazırlanarak 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren elektrik tesisatı genel teknik şartnamesi ile ayrıca düzenlenmiştir. Yasal ve yönetmeliksel durum incelendiğinde elektrik mühendislerinin iç tesislerin yapımında yetkilerinin sınırsız olduğu görülmektedir. Elektrik mühendisleri dışında kalan elektrik ile ilgili fen adamlarından en yüksek yapım yetkisine,birinci grup olarak adlandırılan en az 3 veya 4 yıl yüksek öğrenip görmüş fen adamları sahiptirler.Onların da yetkisinin, bağlantı gücü 150 kW olan,400 volta kadar iç tesisat yapımıyla sınırlı olduğu görülmektedir.

3) MEVCUT UYGULAMADA DURUM

Kuvvetli akım enerji tesisleri,elektrik enerji tesisleri proje yönetmeliğine,elektrik kuvvetli akım tesisleri yönetmeliğine, elektrik dağıtım tesisleri genel teknik şartnamesine göre, projelendirme, yapım ve geçici kabul hizmetleri, elektrik mühendislerinin yetkisindedir.Ancak; bu yasal ve yönetmeliksel yetkiler bazı elektrik mühendisi meslektaşlarımız nedeniyle uygulamada tam olarak kullanılamamaktadır.SMM elektrik mühendisi olarak çalışan birçok meslektaşımız, projesini yaptığı, ama tesisini yapmadığı, kuvvetli akım tesislerinin,yüklenici gibi geçici kabullerine katılarak, yasallaşmasını sağla-

maktadır.Kendi yetki ve sorumluluğunda olan bir alanı düşük bir ücret karşılığında yetkisiz kişilerin veya firmaların kullanımına açmaktadır.

Elektrik iç tesisler yönetmeliğine,Bayındırlık ve İskan Bakanlığı elektrik tesisatı genel teknik şartnamesine göre yapılan tesislerde durum daha da kötüdür.Anılan yönetmelik ve şartnamelere göre yapım hizmetleri yerine getirilen tesislerde tam bir teknisyen veya fen adamı hakimiyeti mevcuttur.Elektrik ile ilgili fen adamlarının görev ve sorumlulukları hakkındaki yönetmeliğe göre en yüksek iç tesisat yapım yetkisi, birinci grupta yer alan fen adamlarına verilmiştir.Bu yapım yetkisi de gerilimi 400 volta kadar, kurulu gücü 150 kW'ı aşmayan elektrik iç tesislerini kapsamaktadır.Bu yetkiyle de, konut sektöründe yaklaşık 10-12 dairelik bir apartman bloğunun iç tesisat işleri yapılabilir.Yasal ve yönetmeliksel durum böyle iken bu alanda faaliyet gösteren fen adamları bu güçlerin çok üstündeki yapıların iç tesisatlarının yapım hizmetlerini üstlenebilmektedirler.Elektrik iç tesisatı yapım yetkileri açık ve net olarak belli olmasına rağmen,yetkisinin çok üstündeki tesislerin yapımını üslenen fen adamları,bu tesisleri,yaşamlarını, SMM elektrik mühendisi olarak sürdüren bir meslektaşımız üzerinden çözmektedirler.Yetkisiz kişiler veya firmalar tarafından yapılmış bu tür tesislerde, elektrik mühendisi meslektaşlarımızdan biri, yapının iç tesisatını kendisi yapmış gibi, iş bitirme evraklarındaki tesisatçı bölümünü imzalayarak yasallaştırmaktadırlar. Bu şekilde davranan meslektaşlarımız meslek etiğini çiğnemektedirler. Yetki sınırlarının üzerindeki tesisleri yapan fen adamları ise haksız rekabete neden oldukları gibi ,sahip olmadıkları yetkileri kullanmış olmaktadır.

Yasal ve yönetmeliksel durumlar böyle olduğu halde, kuvvetli akımlı tesislerinin yapımında ve elektrik iç tesisi işlerinin yapımında elektrik mühendislerinin yeterli derecede yapım faaliyeti içerisinde bulunmadıkları ortadadır.Elektrik mühendisi arkadaşlarımızın,elektrik tesislerinin yapım hizmetlerinde neden aktif rol almadıkları ayrıca araştırılıp incelenmelidir.

4) SONUÇ

Elektrik kuvvetli akım tesislerinin ve iç tesisat işlemlerinin yetkili kişiler, firmalar tarafından, yönetmelik ve şartnamelere uygun olarak yapılması için 4708 sayılı yapı denetim yasasına tabi illerde yapı denetim şirketinde görevli elektrik mühendislerinin, bu yasanın dışında kalan, 3194 sayılı İmar yasasına tabi illerde ise teknik uygulama sorumluluğunu üstlenen elektrik mühendislerinin görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmeleri gerekmektedir. Yapı denetim yasasına tabi illerde yapılan yapılarda elektrik teknik uygulama sorumluluğunu, yapı denetim şirketinde görevli elektrik mühendisleri yerine getirmektedir. İmar yasasına tabi illerde ise teknik uygulama sorumluluğu görevini SMM elektrik mühendisi yerine getirmektedirler. Her iki kanunda da bu görevi üstlenen elektrik mühendislerine yapının projesine, yönetmelik ve şartnamelere göre yetkili elektrik tesisatçıları tarafından yaptırılmasının sağlanması görev olarak verilmektedir. Yapıların elektrik iç tesislerinin yetkili kişiler veya firmalar tarafından yerine getirilmesinin aranması ve takip edilmesi görevi yapı denetim ve imar yasalarına göre bu görevleri üstlenmiş elektrik mühendislerinin sorumluluğundadır. Yapı denetim firmasında çalışan elektrik mühendisleri ve SMM olarak faaliyet gösteren elektrik teknik uygulama sorumluluğu üstlenen elektrik mühendisleri bu görevlerini yerine getirmediği takdirde ileride çıkabilecek sorunlardan dolayı, yasal yaptırımlarla karşı karşıya kalabilirler. Yapı denetim firmasında çalışan yapı denetçisi elektrik mühendisi, firmam ile aram bozulmasın, SMM olarak elektrik teknik uygulama sorumluluğu üstlenen elektrik mühendisi ise işverenle aram bozulmasın diyerek yasa ve yönetmeliklerden kaynaklanan hak ve sorumluluklarını yerine getirmeyerek ,elektrik tesislerinin yetkili kişilerce yapılmasını sağlamak için bu yetkilerini kullanmayarak sessiz kalmaktadırlar. Bu sessiz kalmalar, ileride tesislerin yapımından doğacak can ve mal güvenliğini etkileyecek sorunlara yol açabilecektir. Bunun için elektrik mühendisi arkadaşlarımız yasa ve yönetmeliklerle elde ettikleri

hakları sonuna kadar kullanılmalıdırlar. Mühendis etiğine uygun, sorumluluk bilinci ile hareket etmelidirler.

5) ÖNERİLER

- Yapı denetiminde ve SMM olarak çalışan tüm elektrik mühendisi arkadaşlarımız yasa ve yönetmeliklerden kaynaklanan görev ve sorumluluklarını iyi öğrenmeli ve bunları kullanmaktan çekinmemelidirler.
- Yapı denetim kanununa ve imar kanununa göre yapılan yapılarda ruhsat aşamasından sonra yapı denetçisi elektrik mühendisi veya SMM teknik uygulama sorumlusu elektrik mühendisi ,elektrik tesisatını yapacak kişi veya firmanın yetkili olup olmadığını baştan denetleyerek yapının elektrik tesisatının yetkili kişi ve firmalarca yapılmasını sağlamalıdır.
- Elektrik tesislerinin yapım hizmetleri tamamlandıktan sonra yasal ve yönetmeliksel gerekleri yerine getirmeye çalışmak doğru değildir. Oda birimlerimiz yetkisiz kişi veya firmaların yaptığı tesislerin yasallaşmasında geçici olarak sorumluluk üstlenmelidir. Bu tür tesislerle ilgili sorunlar, SMM elektrik mühendisleri üzerinden çözülmelidirler.
- Oda birimlerimiz, yapı denetim ve imar yasasına göre görev üstlenmiş elektrik mühendisi arkadaşlarımızı denetleyerek yasa ve yönetmeliklere göre görevlerini yerine getirmelerini sağlamalıdır. Bu alanda sorumluluk üstlenmiş arkadaşlarımız yasa ve yönetmeliklere göre görevlerini yerine getirirlerse yetkisiz kişi veya firmaların iç tesisat işleri yapmaları ortadan kalkar.
- Kuvvetli akım tesislerinin yapım yetkisi yasal ve yönetmeliksel olarak elektrik mühendislerine verilmiştir. Bu alanda yapılan işlerin yetkili kişi ve firmalarca yapılmasını sağlamak üzere EMO aktif görev üstlenmelidir.